بسم الله الرحمن الرحيم

جێگەی داخە لە کاتێکدا سەروەری مرۆڤایەتی محمد ﷺ هەموو موسڵمانانی ئاگادار کردووەتەوە لە خراپی درۆکردن و ئەو ئاکامەی دووچاری درۆزن دەبێت لە دواڕۆژدا ، کەچی موسڵمانان بە شوێنکەوتنی بێباوەڕان ناشرینترین سیفەت ئەدەنە پاڵ خۆیان و لە یەکی نیسان بە دڵخۆشیەوە لە گەڵ یەکدا درۆ دەکەن !!! بە بێ ئەوەی بزانن سەرەتای ئەم نەریتە خراپە کەی دەستی پێکردوە و لە چ وڵاتێکەوە سەرچاوەی گرتوە و چۆن گەشتۆتە موسڵمانان .

درۆی نیسان لە ڕووی مێژووییەوە

چەندین ڕای جیاواز لەسەر سەرەتا و هۆی دروست بوونی درۆی (١) ی نیسان باس کراوە ، کە ئەمانەی خوارەوە گرنگترینیانن :

ئەم نەریتە سەرەتا لەساڵی ١٥٦٤ ی زاینی لە فەرەنسا دەستی پێ کرد لەدوای ئەو گۆڕانکاریەی لە ڕۆژمێری ئەو کاتە ئەنجام درا لە لایەن (شارلی نۆیەم) پادشای ئەوکاتەی فەرەنسا ، وە فەرەنسا یەکەم وڵات بوو کە کاری بەو ڕۆژمێرە نوێ یە کرد . بەڵام کاتێك لە ڕۆژمێری نوێ لە جیاتی (١) ی نیسان ، (١) ی ینایر کرایە سەری ساڵی نوێ خەڵکانێك هەر لە (١) ی نیسان (ابريل) وەکو جاران ئاهەنگیان ئەگێڕا بێ گوێدانە ڕۆژمێرە تازەکە ، بۆیە ئەوانەی کاریان بە ڕۆژمێری تازە ئەکرد لە (١) ی نیسان دیاری درۆ و هەواڵی نادروستیان بۆ ئەوانە ئەنارد کە ڕۆژمێرە تازەکەیان پێ باش نەبوو ، ئەوانیش کە بە ڕاستیان ئەزانی دەبونە جێگای گاڵتەی ئەوانی تر . بەم شێوەیە درۆ کردن لەنێوان خەڵکی بوە شتێکی باو لە ڕۆژە .

هەندێکی تر وای ئەبینن کە پەیوەندیەکی پتەو هەیە لەنێوان درۆی (١) ی نیسان و جەژنی (هولی) ، کە لە هند ناسراوە ، هندۆسەکان لە (٣١) ی مارسی هەموو ساڵێك دا ئاهەنگیان ئەگێڕا بە بۆنەی جەژنی (هولی) لەو ڕۆژە هەندێك خەڵکی سادە هەڵئەسان بە ئەنجامدانی کار و کردەوەی درۆ بە مەبەستی گاڵتە و یاری و ڕابواردن . وە ڕاستی ئەم درۆیانەیان ئاشکرا نەدەکرا تا ئێوارەی (١) ی نیسان (ابريل) .

هەندێکی تر ئەڵێن : بناغەی ئەم ڕۆژە ئەگەڕێتەوە بۆ یۆنانیە کۆنەکان کە (١) ی نیسان یان تەرخان کردبوو بۆ سازدانی ئاهەنگی گەورە بۆ (ڤینۆس) خوای جوانی و خۆشەویستی یۆنانیەکان . کە هاوکات لەگەڵ ئەم ئاهەنگانەدا نوکتە و شتی گاڵتە جاڕی جۆرا و جۆر لە ناو خەڵکدا بڵاو دەبووەوە ، کە ساڵ لە دوای ساڵ خەڵکی ڕاهاتن لەسەری .

هەندێکی تر ئەیگەڕێننەوە بۆ سەدەکانی ناوەڕاست چونکە لەو سەردەمە پێیان وابوو کە مانگی نیسان (ابريل) کاتی شەفاعەتە بۆ شێت

و مێشك لاوازەکان . بۆیە لەسەرەتای مانگ شیتەکان ئازاد ئەکران و ژیر و عاقڵەکان دوعای چاك بونەوەیان ئەکرد بۆیان ، لەو کاتەوە جەژنێك دروست بوو بەناوی (جەژنی هەموو شێتەکان) وەکو چاولێکردنێك بۆ جەژنی (جميع القديسين) هەموو قەشەکان .

هەندێکی تر ئەیگەڕێننەوە بۆ چاخە کۆنەکان (جەژنە بت پەرستیەکان) ، چونکە پەیوەستە بە ڕۆژێکی دیاری کراو لە سەرەتای بەهار کە ئەمەش بەشێکە لە مەراسیمی جەژنە بت پەرستیەکان ، چونکە لە ڕابردودا ئاهەنگەکانی بەهار لە (٢١) ی مارس لەکاتی یەکسان بوونی شەو و ڕۆژ دەستی پێدەکرد و بەردەوام ئەبوو تا (١) ی نیسان (ابريل) ، وە لە ڕوانگەی گاڵتەکردن بەوانەی کە بەشدار نەدەبوون لە جەژنەکانی هاتنی بەهار ، بۆیە ئەو ڕۆژانەی ئاهەنگەکان شێوازێکی گاڵتەجاڕی و دەربڕینی خۆشی بە خۆوە دەگرت .

تەنانەت لە بەر خراپی و قێزەوەنی ئەم نەریتە لە بەریتانیا کە کانگای خاچ پەرستیە بە (١) ی نیسان ئەڵێن (يوم الحمقى و المغفلين) !!!! واتە : ڕۆژی گێل و گەمژەکان !!!

لەوەی کە باسمان کرد بۆمان دەر ئەکەوێ کە ڕۆژی (١) ی نیسان تایبەتمەندی خۆی هەبووە لای گەلانی ئەوروپا لە چاخە کۆنەکانەوە تا ئێستا .

سەرەڕای جیاوازی باسەکان و گێڕانەوەکان ، دەگەینە ئەم ئەنجامەی خوارەوە :

بناغەی ئەم ڕۆژە جەژنی خاچ پەرستانە یان لە پاشماوەی جەژنی بت پەرستان بۆمان ماوەتەوە یان پەیوەستە بە هندۆسەکان یان پەیوەستە بە ڕۆژمێری بێ باوەڕان یان جەژنی چاکبونەوەی شێتەکانە ، بۆیە :

١ . ئەگەر هەموو گێڕانەوەکان ڕاست بن ئەوا نابێتە هۆی ڕەوا کردنی درۆ لەم ڕۆژە چونکە هیچیان لەوی تر باشتر نیە و هەمویشیان پێچەوانەی ئاینی ئیسلامن .

٢ . ئەگەر تەنها یەکێکیان ڕاستبێ بە هەمان شێوەی یەکەم نابێتە هۆی ڕەوا کردنی درۆ لەم ڕۆژە چونکە هیچیان لەوی تر باشتر نیە .

٣ . ئەگەر هیچیشیان ڕاست نەبێ و ئەفسانە بێت هیچ لە قێزەوەنی و لە ناڕەوایی درۆی ئەم ڕۆژە کەم ناکاتەوە چونکە ئەفسانەش هیچ لە جەژنی بت پەرستان و خاچ پەرستان و هیندۆسەکان باشتر نیە ئەگەر خراپتر نەبێت .

درۆی نیسان لە ڕوانگەی شەرعەوە

مەترسی دارترین شت لە لاسایی کردنەوەی بێ باوەڕان ئەوەیە لە شتێك لاساییان بکەینەوە کە لە بیروباوەڕیاندا بێت ، وە ئەو کاتەی درۆکردن ئەبێتە ناشیرین ترین و قێزەوەن ترین سیفەت لە ئیسلامدا ،

کەچی ئوممەتی ئیسلامی بە شوێن کەوتنی بێ باوەڕان خۆشحاڵن بە هاتنی (١) ی نیسان و وائەزانن درۆکردن لەم ڕۆژە ڕێگە پێدراوە و ئاساییە بەبێ ئەوەی شەرع ڕێگەی پێ دابن ، درۆکردن لەو ڕۆژە بۆ خۆیان ئەشەرعێنن ، بێ ئاگا لەوەی کە هەموو ڕۆژەکان لای خوا جیاوازیان نیە . وە بێ ئاگا لەوەی کە درۆکردن لە ئیسلامدا هەر درۆکردنە و هێندە قێزەوەنە لە هیچ ڕۆژێکدا ڕێگەی پێنەدراوە و لەهەر ڕۆژێکدا بێت هەر تاوانە ، بەڵکو زانایان لە تاوانە گەورەکان ئەیژمێرن ، دەبێ ئەوەشتان وەبیر بهێنمەوە کە درۆ کردن سیفەتی مونافیقەکانە . بۆ ئەم مەبەستەش چەندین بەڵگەمان هەیە لە قورئان و سوننەت کە درۆ کردن قەدەغە ئەکەن و دەبنە بەڵگەش بۆ قەدەغە کردنی درۆی ڕۆژی (١) ی نیسان ، لەوانەش :

١ . خوای پەروەردگار فەرموویەتی : ﴿ فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُواْ اللّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُواْ يَكْذِبُونَ ﴾ (التوبة : ٧٧) . (عبدالله) ی کوڕی (مسعود) فەرموویەتی : ((بە سێ سیفەت دووڕوان بناسنەوە : ئەگەر قسەی کرد درۆ دەکات ، وە ئەگەر بەڵێنی دا نایباتە سەر ، وە ئەگەر ئەمانەتی بخرێتە ژێر دەست خیانەتی لێ دەکات)) ، پاشان ئەو ئایەتەی سەرەوەی خوێندەوە (مصنف ابن أبي شيبة : ٦ / ١٢٥) .

٢ . (ابن عمر) لە پێغەمبەری خواوە ﷺ بۆمان دەگێڕیتەوە کە فەرمویەتی : " ويل للذي يحدث بالحديث ليضحك به القوم فيكذب ويل له ويل له " (رواه الترمذي في جامعه برقم : ٢٣٥ ، و صححه العلامة الألباني في صحيح سنن الترمذي ، برقم : ٢٣١٥) ، واتە : وەیل (کە دۆڵێکە لە دۆڵەکانی دۆزەخ) بۆ ئەو کەسەی کە قسە بۆ خەڵك دەکات و تێیدا درۆ دەدات بۆ ئەوەی خەڵکی پێبکەنن ، وەیل بۆ ئەو کەسە وەیل بۆ ئەو کەسە .

ئاشکرایشە ئەو جۆرە گاڵتە و قسانەی لە (١) ی نیسان ئەکرێ بۆ گاڵتە کردنە و بۆ ئەوەیە کە خەڵکی چواردەور پێبکەنن !!!! کەواتە درۆی (١) ی نیسانیش بەشێکە لەوەی لەم فەرموودەیە باس کراوە .

٣ . وە لە فەرموودەدا هاتووە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمویەتی : " لا يؤمن العبد الايمان كله حتى يترك الكذب في المزاحة و المراء ولو كان صادقا " (صححه العلامة الألباني في صحيح الترغيب والترهيب ، برقم : ٢٩٣٩) ، واتە : باوەڕی هیچ بەندەیەك تەواو نابێت تاکو واز نەهێنێت لە درۆکردن لە کاتی گاڵتەدا ، و دەمەقاڵە و موجادەلەدا ، ئەگەر ڕاستیش بکات . ئاشکرایە دەقاو دەق ئەم فەرمودەیە (١) ی نیسان ئەگرێتەوە چونکە ئەو درۆیەی لەم ڕۆژە ئەکرێت بۆ گاڵتەیە .

٤ . وە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمویەتی : " آية المنافق ثلاث إذا حدث كذب وإذا وعد أخلف وإذا اؤتمن خان " (رواه البخاري ومسلم) . واتە :

نیشانەکانی دووڕوان سێ دانەیە : ئەگەر قسەی کرد درۆ دەکات ، وە ئەگەر بەڵێنی دا نایباتە سەر ، وە ئەگەر ئەمانەتی بخرێتە ژێر دەست خیانەتی لێ دەکات .

پێشەوا (النووي) ئەڵێ : ئەوەی کە ڕای زۆرینەی زانایانی لەسەرە و وتەی هەڵبژاردەشە ، واتای ئەم فەرموودە ئەوەیە کە ئەم سیفەتانە سیفەتی کەسی دوڕون و خاوەنەکەی هاوشێوەی دوڕوانە لەم سیفەتانەدا و خو ڕەوشتی ئەوانی هەیە .

ئەمەیان زۆر مەترسیدارە چونکە درۆ کردنی کردۆتە یەکێك لە نیشانەکانی دوڕویی ، (١)ی نیسانیش درۆیە با هەر ناوێکی تریشی لێ بنێن .

٥ . وە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمویەتی : " عليكم بالصدق ... ، وإياكم والكذب ؛ فإن الكذب يهدي إلى الفجور ، وإن الفجور يهدي إلى النار ، ولا يزال الرجل يكذب ويتحرى الكذب حتى يكتب عند الله كذابًا " (متفق عليه) .

واتە : بەردەوام بن لەسەر ڕاستگۆیی و دور بگرن لە درۆ ، چونکە درۆکردن ڕێخۆشکارە بۆ خراپەکاری و خراپەکاریش ئاکامی دۆزەخە ، مرۆڤیش بەردەوام درۆ ئەکاو بەدوایدا دەڕوات تاوەکو لەلای خوای پەروەردگار بە درۆزن دەناسرێ .

٦ . پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمویەتی : " لا يحل لمسلم أن يروع مسلما " (صححه العلامة الألباني في : صحيح الجامع : ٧٦٥٨) ، واتە : حەڵاڵ نیە بۆ موسڵمان موسڵمان بتۆقێنێت .

ئەمەیان زیاتر نزیکە لە ڕۆژی (١) ی نیسان چونکە زۆرێك لە درۆکانی ئەو ڕۆژە هەواڵی دڵ تەزێن و خراپن کە بەرامبەر ئەخاتە دڵە ڕاوکێ و ترسەوە و ئەیتۆقێنێ . تەنانەت چەندین کێشە بەهۆی ئەو هەواڵە ترسناك و درۆیانەوە دوچاری خەڵکی دەبێت بگرە زۆرجار بوەتە هۆی مردن و تێکچونی شیرازەی زۆرێك لە خێزانەکان .

وتەی پێشین سەبارەت بە درۆ

١. (عبدالله) ی کوڕی (مسعود) فەرموویەتی : مرۆڤ ڕاست دەکات و بەدوای ڕاستگۆییدا دەروات تاکو دەگاتە ڕادەیەك شوێنی دەرزیەکی تێدا نامێنێت کە خراپەی تێدا جێگیر بێت ، وە بە پێچەوانەشەوە درۆ دەدات و بەدوای درۆدا دەڕوات تاکو دەگاتە ڕادەیەك شوێنی دەرزیەکی تێدا نامێنێت کە ڕاستگۆیی تێدا جێگیر بێت .

٢. هەر لەوەوە دەگێڕنەوە کە فەرموویەتی : درۆ دروست نیە بە ڕاست بێت یان بە گاڵتە ، پاشان ئەم ئایەتەی خوێندەوە : ﴿ اتَّقُواْ اللّهَ وَكُونُواْ مَعَ الصَّادِقِينَ ﴾ (سورة التوبة : ١١٩) .

٣. وە (أبو بكر الصديق) فەرموویەتی : ئامان دوورکەونەوە لە درۆ ، چونکە لە گەڵ باوەڕدا یەك ناگرێتەوە .

٤. وە لە (عمر) ی کوڕی (خطاب) ەوە دەگێڕنەوە کە فەرموویەتی : مرۆڤ ناگات بە ڕاستی و تەواوی باوەڕ ، تاکو واز لە درۆ نەهێنێت لە گاڵتەکردنیدا (مصنف ابن أبي شيبة : ٥ / ٢٣٥ ، ٢٣٦) .

لەوانەی کە خستمانە ڕو بۆمان دەرئەکەوێ کە :

١ . درۆکردن کارێکی ناشەرعیە و ڕێگە پێنەدراوە .

٢ . درۆ کردن سیفەت و ڕەوشتی ئیماندار نیە بەڵکو سیفەتی دوڕوەکانە .

٣ . درۆکردن پێچەوانەی باوەڕی ڕاستەقینەیە .

٤ . خیانەتێکی گەورەیە بەرامبەر بە موسڵمانان ئەکرێت .

٥ . دەبێتە هۆی ڕوو ڕەش بوونی درۆزن لە دونیا و لە قیامەت .

٦ . ڕێگا خۆشکەرە بۆ چونە ئاگری دۆزەخ .

٧ . لەبەر خراپی سیفەتی درۆ شایەتی دانی درۆزن قبوڵ ناکرێ .

٨ . لە قیامەتدا سزایەکی سەختی توش ئەبێت .

٩ . دەبێتە هۆی ناتەواوی باوەڕی موسڵمان .

لەگەڵ هەموو ئەوانەش باسمان کرد شتێکی زۆر سەخت هەیە کە شەرمەزاریە بۆ ئەو موسڵمانانەی بەشداری ئەکەن لە درۆی نیسان ئەویش : دوو وڵاتی بێ باوەڕ هەن باوەڕیان بە درۆی نیسان نیە و لەو ڕۆژە کە درۆ کردن لەهەموو جیهان ڕەوا دەکرێ تەنانەت لە وڵاتە ئیسلامیەکانیش کەچی تەنها لەو دوو وڵاتە بێ باوەڕە لەو ڕۆژە درۆکردن ڕوا نیە ئەویش هەردوو وڵاتی ئەڵمانیا و ئیسپانیا ، چونکە ئەو ڕۆژە لە ئەڵمانیا هاوکاتە لەگەڵ یادی ڕۆژی لەدایك بوونی (بسمارك) سەرکردەی ئەڵمانی ناسراو .

لە ئیسپانیاش (١) ی نیسان لە ڕوی ئاینیەوە ڕۆژێکی پیرۆزە لایان بۆیە درۆ ناکەن . ئایە ئەمە شەرمەزاری نیە بۆ ئەو موسڵمانانەی لە (١) ی نیسان درۆ ئەکەن ؟؟

ئەوە حەقیقەتی درۆی ڕۆژی نیسان بوو بەچاوی خۆت خوێندتەوە و چۆنێتی و هۆکاری سەرهەڵدان و دروست بونیت زانی ، هەروەها حوکمە شەرعیەکەیشیت زانی ، هیچی تر ناڵێم چونکە چی بڵێم هەرگیز بەقەد ئەو بەڵگانەی سەرەوە بەهێز نین ، گەر یەکێکیش لەدوای ئەو هەموو بەڵگەیەی سەرەوە نەگاتە ئەنجام ئەوا خۆی خۆش . چونکە بە زندویی دڵی مردوە و ئاگای لەخۆی نیە ، بۆیە سەرەخۆشی مردنی دڵی ئاراستە ئەکەین وە (إِنَّا لله و إِنَّا إليه راجعون) .

ڕەوەند عبداللە

﴿ اتَّقُواْ اللّهَ وَكُونُواْ مَعَ الصَّادِقِينَ ﴾

بێ ئاگایی موسڵمانان لە درۆی (1) ی نیسان

ئامادەکردنی

ڕەوەند عبداللە

پێداچوونەوەی

مامۆستا عدنان بارام

ماڵپەڕی بەهەشت

www.ba8.org